

**សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍
ស្តីពី**

**អភិបាលកិច្ច និងគណនេយ្យភាព ដោយផ្ដោតលើកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងតុលាការ
ដោយ លោកជំទាវ Adamson ឯកអគ្គរដ្ឋទូត ប្រទេសអូស្ត្រាលី**

**ក្នុងកិច្ចប្រជុំលើកទី១៥
គណៈកម្មាធិការសម្របសម្រួលរចនាសម្ព័ន្ធអភិបាល និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍
រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី២៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩**

*សូមគោរព ឯកឧត្តម គាត ឈន់ ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ
ឯកឧត្តម លោកជំទាវ លោក លោកស្រី ជាតិគោរព !*

១. ជាបឋម ខ្ញុំសូមសម្តែងនូវអំណរសាទរចំពោះរាជរដ្ឋាភិបាលលើវឌ្ឍនភាពថ្មីៗក្នុងវិស័យកំណែទម្រង់ច្បាប់និងតុលាការ ដោយក្នុងនោះមានរាប់បញ្ចូលទាំងការដាក់ស្នើក្រមព្រហ្មទណ្ឌជូនរដ្ឋសភាជាតិ។ យើងក៏បានដឹងថា ច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយ និងត្រូវដាក់ជូនរដ្ឋសភាជាតិក្នុងសម័យប្រជុំបន្ទាប់ នៅប៉ុន្មានសប្តាហ៍ខាងមុខនេះ។ ច្បាប់ទាំងពីរនេះ គឺជាប្រធានបទនៃកិច្ចពិភាក្សាគ្នាដ៏ច្រើន រវាងរាជរដ្ឋាភិបាល និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ដែលមានសារៈសំខាន់ជាមូលដ្ឋានគ្រឹះចំពោះការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយភាពជោគជ័យ និងចីរភាព។ យើងសូមកោតសរសើរផងដែរចំពោះការបណ្តុះបណ្តាល និងការពែងពាំងចៅក្រមថ្មីៗជាបន្តបន្ទាប់ សម្រាប់តុលាការរាជធានី-ខេត្ត។
២. ក្នុងសុទ្ធរកថាលើកទីមួយ នៃនីតិកាលទីបួននេះ សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន បានកំណត់យកការធ្វើអោយប្រសើរឡើងក្នុងដំណើរការតុលាការ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ថាជាអាទិភាពជាគន្លឹះ។ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍សូមគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងក្លាចំពោះសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់នាយករដ្ឋមន្ត្រី ដែលថាដំណើរការប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាពរបស់តុលាការ ដែលនាំមុខដោយប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ឯករាជភាព គឺជាគ្រឹះដ៏រឹងមាំនៃលិខិតប្រជាធិបតេយ្យ និងដែលមានសារៈសំខាន់ដ៏ខ្លាំងដល់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងធ្វើអោយប្រសើរឡើងដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់ជនក្រីក្រ។ យើងសូមស្វាគមន៍ចំពោះកម្មវិធីដ៏ច្បាស់លាស់សម្រាប់កំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ដែលចែងនៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណលើកទី២ ហើយនិងនៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងតុលាការថ្នាក់ជាតិ។ សូចនាករតាមដានរួមមួយដែលមានការឯកភាពគ្នា ត្រូវបានដកស្រង់ដោយផ្ទាល់ចេញពីយុទ្ធសាស្ត្រទាំងនេះ រួមមាន៖ បង្កើតអោយមានប្រព័ន្ធតុលាការ និងច្បាប់ ដែលប្រកបដោយគណនេយ្យភាព និងតម្លាភាព ដែលការពារដល់សិទ្ធិបុគ្គល ដូចដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ អាទិភាពជាគន្លឹះចំនួនពីរត្រូវបាន កំណត់យក គឺ : ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សម្រាប់ឯករាជភាពនៃប្រព័ន្ធតុលាការ និងការអនុវត្តកំណែទម្រង់តុលាការ ដោយមានការចាប់ផ្តើមពី “តុលាការគំរូ” ចំនួនបួន។

ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក៏សូមកោតសរសើរផងដែរ ចំពោះការគ្រោងរៀបចំ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល នូវសិក្ខាសាលាថ្នាក់ជាតិមួយ ស្តីពីកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ក្នុងខែវិច្ឆិកានេះ។ ព្រឹត្តិការណ៍នេះ រាជរដ្ឋាភិបាលអាចអោយយើងដឹងបានទេ អំពីពេលវេលា ដែលគ្រោងសម្រាប់សិក្ខាសាលានេះ។

៣. ឯករាជភាពនៃប្រព័ន្ធតុលាការត្រូវបានការពារដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ច្បាប់ជាមូលដ្ឋានចំនួនបី ដែលនៅមិនទាន់សំរេច បាន ចាំបាច់ត្រូវតែទ្រង់ទ្រាយរបស់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ គឺ៖ ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈរបស់ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា ច្បាប់ ធ្វើវិសោធនកម្មលើច្បាប់ស្តីពីឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រម និងច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំតុលាការ។ យើងសូមស្វាគមន៍ ដល់ វគ្គសិក្សាបច្ចុប្បន្ននៃអនុក្រឹត្យស្តីពីរដ្ឋបាលតុលាការ។ ក្រៅពីនេះ គឺនៅតែរង់ចាំការបញ្ចប់នៃការរៀបចំចាត់ចែង អភិបាលកិច្ចសម្រាប់ចៅក្រម និងឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រម។ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ តាមរយៈក្រុមការងារបច្ចេកទេស កំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ បានព្រមខ្លួនជាស្រេចដើម្បីជួយអោយបញ្ចប់សំរេចជាស្ថាពរនូវច្បាប់ទាំងនេះ ដោយជួយសម្របសម្រួលអោយមានកិច្ចពិគ្រោះយោបល់ជាសាធារណៈ និងជួយពង្រឹងដល់ការដាក់ឱ្យអនុវត្តសភា ជាតិ។

៤. ដូចដែលបានធានាដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ច្បាប់ទាំងពីរនេះត្រូវរក្សាការញែកដាច់ពីគ្នានៃអំណាច ដើម្បីបែងចែកអោយបាន ច្បាស់រវាងតួនាទីរបស់នីតិប្រតិបត្តិ និងតុលាការ។ កំរិតនៃតួនាទីនេះ មានសារៈសំខាន់ដល់ការបង្កើនទំនុកចិត្តរបស់ សាធារណៈជន លើការជ្រើសរើស និងឯករាជភាពពិតប្រាកដរបស់ចៅក្រម ហើយនិងក្នុងនីតិវិធីដាក់វិន័យចៅក្រម។ យើងមានការរក់សំគាល់ និងសូមស្វាគមន៍ ដែល ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាអង្គចៅក្រមកំពុងចាត់វិធានការដាក់វិន័យចំពោះចៅក្រម ដែលបានបំពានទៅនឹងក្រមសីលធម៌មន្ត្រីតុលាការ ឆ្នាំ២០០៧។ អំពើពុករលួយក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការ គឺជាប្រភពដ៏ចំបង នៃកង្វះទំនុកចិត្តរបស់ពលរដ្ឋកម្ពុជា និងវិនិយោគិនបរទេស ក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍សូមស្វាគមន៍ផងដែរដល់ ការបង្កើតឡើងនូវអង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ហើយនិងទទួលស្គាល់អំណាចដល់អង្គភាពនេះ ដើម្បីធ្វើការលាតត្រដាង និងធ្វើសកម្មភាពប្រយុទ្ធប្រឆាំងអំពើពុករលួយដែលពាក់ព័ន្ធនឹងប្រព័ន្ធតុលាការ។

៥. កិច្ចធានាផ្សេងទៀតដែលការពារដោយរដ្ឋធម្មនុញ្ញ គឺសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ។ សម្លេងផ្សេងៗ គឺជាគន្លឹះនៃ លិខិតប្រជាធិបតេយ្យដ៏មានប្រសិទ្ធភាព និងវិជ្ជមាន។ អ្នកដែលមានទស្សនៈផ្សេងពីរដ្ឋាភិបាល និងអ្នកតំណាងនូវច្បាប់របស់ ពួកគេ ត្រូវតែមានទំនុកចិត្តលើសិទ្ធិរបស់ខ្លួនមុនតុលាការ ។ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ រក់សំគាល់លើក្តីបារម្ភលើករណីនូវច្បាប់ថ្មីៗ និង មានបំណងទាញចំណាប់អារម្មណ៍អំពីសេចក្តីត្រូវការរបស់ពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងឡាយដោយពុំរើសមុខ ត្រូវទទួលបាន នូវការការពារពេញលេញចំពោះមុខច្បាប់ ដោយយោងទៅតាមសិទ្ធិដែលមានចែងក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ។ ហេតុនេះការអនុម័តជា បន្ទាន់នូវច្បាប់នានា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការធានាឯករាជភាពរបស់តុលាការ មានសារៈសំខាន់ជាសារវន្ត។ យើងសូម ទទួត ដល់រាជរដ្ឋាភិបាល ទទួលបានការអនុម័តច្បាប់ជាមូលដ្ឋានដូចបានលើកឡើងខាងលើ និងដោយផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់

ដល់ការពង្រឹងសមត្ថភាពប្រព័ន្ធតុលាការ។ ដូចដែលយើងខ្ញុំបានកត់ សំគាល់ខាងដើម ដៃក្នុងអភិវឌ្ឍន៍ព្រៀមខ្លួនជា និច្ចដើម្បីផ្តល់ការគាំទ្រ។

៦. ឥឡូវនេះ ខ្ញុំសូមឆាតមកពិនិត្យមើលអំពីមូលដ្ឋានគ្រឹះទីពីរ សម្រាប់ឯករាជភាពរបស់តុលាការ ពោលគឺ កិច្ចការ ប្រចាំថ្ងៃរបស់តុលាការ។ ប្រសិនបើក្របខ័ណ្ឌច្បាប់មានសារៈសំខាន់ ការអនុវត្តន៍គឺមានសារៈសំខាន់ស្មើគ្នា។ ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌បានបំពេញការងារយ៉ាងសកម្មជាមួយដៃក្នុងអភិវឌ្ឍន៍ ចាប់ពីឆ្នាំ២០០៧ ដើម្បីបង្កើតឡើងនូវបទដ្ឋាន និងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់តុលាការថាព្រឹត្តិការណ៍ដំណើរការដូចម្តេច។ វិធីសាស្ត្រ ដ៏ល្អិតល្អន់នេះគឺជា “គំរូ” មួយសម្រាប់ការអនុវត្តន៍ដោយបានពេញលេញនូវកំណែទម្រង់ ហើយបច្ចុប្បន្ននេះ ក្រុមប្រឹក្សា កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌បានជ្រើសរើសយកតុលាការចំនួនបួន ដើម្បីល្បាយមាតិកាអនុវត្តដោយបានពេញលេញនូវគំរូ នេះ។ ដៃក្នុងអភិវឌ្ឍន៍ខ្លួនឯងរង់ចាំនូវជំហានបន្ទាប់ខាងមុខទៀត ដែលអាចមានរាប់បញ្ចូលទាំងការចាត់ចែងផ្តល់ថវិកា។

៧. ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយក្នុងកិច្ចការនេះ ក្រសួងយុត្តិធម៌បានទទួលថវិកាច្រើនឡើងខ្លះក្តី ការផ្តល់ថវិកានេះនៅតែមានការខ្វះខាត ច្រើនជាងអ្វីដែលត្រូវការនៅឡើយ។ ប្រសិនបើបានថវិកាសម្រាប់ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬសំភារៈរូបវន្តសម្រាប់ចៅក្រម បីរូបក្នុងសវនាការរឿងក្តីឧក្រិដ្ឋនោះ ច្បាប់ថ្មីៗដែលមានសារៈសំខាន់ ដូចជា ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌជាដើមនោះ មិន អាចត្រូវបានអនុវត្តបានឡើយ។ ការផ្តល់ថវិកាដោយតុលាការ និងក្រសួងយុត្តិធម៌ គឺជាអាទិភាពមួយ ស្ថិតក្នុងផែនការ អភិវឌ្ឍន៍យុទ្ធសាស្ត្រជាតិ ដែលបង្ហាញពីការទទួលស្គាល់របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ថានេះគឺជាភារកិច្ចស្នូលមួយនៃរដ្ឋទំនើប។ ដៃក្នុងអភិវឌ្ឍន៍ព្រៀមខ្លួនជាស្រេច ដើម្បីបំពេញបន្ថែម ហើយពិពណ៌នាសំខាន់និងបន្តិកទៅនឹងថវិការបស់រាជរដ្ឋាភិបាល។ យើងសូមទទួលដល់ កំណាងរាជរដ្ឋាភិបាលដែលមានវត្តមាននៅទីនេះ មេត្តាផ្តល់អាទិភាពចំពោះកំណែទម្រង់អភិបាលកិច្ចជា សារវន្តនេះ។

៨. សរុបសេចក្តី បញ្ហានានាដែលបានកំណត់នៅទីនេះ មាន៖ ច្បាប់នានាដើម្បីធានាដល់ឯករាជភាពរបស់តុលាការ កំណែទម្រង់តុលាការតាមរយៈតុលាការគំរូ និងការផ្តល់ថវិកាដល់តុលាការ គឺផ្តល់បាននូវមាតិកាវិស័យមួយឆ្ពោះទៅរកការ ធ្វើដោយប្រសើរឡើងនូវដំណើររបស់កម្ពុជា ថាជាប្រទេសមួយដែលប្រកាន់យកនីតិវិធី ហើយនិងធ្វើដោយពលរដ្ឋកម្ពុជាមាន ទំនុកចិត្តក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌។ យើងក្នុងនាមដៃក្នុងអភិវឌ្ឍន៍និងជួយដល់ការអនុវត្តន៍កម្មវិធីនេះ ក្នុងភាពជាដៃគូជាមួយ រាជរដ្ឋាភិបាល និងសូមស្នើដល់ដៃក្នុងអភិវឌ្ឍន៍ និងរាជរដ្ឋាភិបាលបន្តការពិភាក្សាតាមរយៈការពិភាក្សាក្រៅផ្លូវការក្នុងកំរិត ឯកអគ្គរដ្ឋទូត ក្នុងចន្លោះកិច្ចប្រជុំគណៈកម្មាធិការសម្របសម្រួលរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃក្នុងអភិវឌ្ឍន៍ ។